

КУЗНЕЦОВА Інна

*доктор філософії (PhD, філософія), с.н.с., доцент,
вчена секретар Інституту культурології НАМ України,
викладачка докторської школи НаУКМА
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-4292-2092>*

МИСТЕЦТВО ОСВІТИ І ОСВІТА МИТЦЯ: МЕТАНАРАТИВИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Гуманітарні науки призначені/відповідні до систематичних/стрімких методологічних проривів, оскільки мають неосяжний горизонт критеріїв та доказів. Визнання права здійснення творчого шансу у системі творення-трансляції-інтерпретації гуманітарного знання дозволяє експериментувати та зберігати інноваційний погляд на реалізацію освіти. Процес дієвої зміни системи когнітивних та ціннісних координат особистісної парадигми людини включає інтерпретацію досвіду та творення смислових та перспективних схем. Базисом значеннєвої схеми (meaning schemes) слугує алгоритм обраної діяльності/поведінки і розуміння Іншого/колективного Іншого та себе. Смислові перспективи (meaning perspectives) ґрунтуються на системі припущень та вибудовуються з урахуванням минулого досвіду у пошуку нових пріоритетів, зокрема в освіті.

Високотехнологічне суспільство формує/потребує самоактуалізовану особистість, яка воліє творчого начала у всьому (від самовдосконалення до вдосконалення/оновлення оточення) та здатна до постійного самостійного вибору та відповідальності, готова до ризику як такого. Водночас культура маркетингу формує споживацький інстинкт індивіда, які довіряють лейблу, а не власному естетичному смаку, надають перевагу процесу отримання нових матеріальних благ перед значенням самої речі чи сервісу тощо. Цей маркетинг культури означив світ «pobrow», закони якого схарактеризував Джон М. Сібрук молодший. Проте, є третя — об'єднавча — модель пріоритетів, за якою індивідуальність відчуває потребу у суб'єктності в професійній діяльності (творчий підхід, продуктивна взаємодія з Іншим тощо) та не має необхідного критичного мислення, щоб не стати об'єктом чийось маніпуляцій [Кузнецова, 2011]. Високі гуманітарні технології «Hi-Hume» (переважно, технології маніпулювання людською свідомістю) як

результат інтенсивного упровадження високих технологій «Hi-Tech» (окремо, інформаційних: персональні комп'ютери, змі тощо), що змінюють реальність, потребують подолання негативу в зміні сприйняття цієї реальності. Останньому зараджує емоційний інтелект, що винагороджує людину гнучкістю в процесі адаптації до нових умов заради здатності орієнтуватися в безкінечно обновлюваних ситуаціях.

Мистецтво освіти як творче осмислення процесу становлення відповідального суб'єкта «плинної сучасності» в соціально рухливому світі ХХІ століття визначається спрямованістю на розвиток креативності, емоційного інтелекту людини, її здатністю характеризувати свої почуття і настрої та вловлювати/розуміти емоції Іншого в атмосфері свободи спілкування та самовираження. Тому важливим завдання системи освіти новітнього часу — проявом її мистецтва — стає прийняття нової філософії освіти через глибоке перевизначення себе, що дозволить побудувати навчальний процес на користь людині за максимального застосування резерву технологій задля системного бачення світу, розвитку і захисту свободи спілкування та отримання нового знання самоактуалізованої особистості. Мистецтвом освіти ХХІ століття стає налагодження процесу — навчити навчатися перевчатися (концепція «третинного навчання» [Бейтсон, 2000]), що знімає в собі «протонавчання» (навчання першого ступеня) як передачу сукупності наперед підібраних деталей знання і прихований процес навчання релевантному мисленню за певного соціокультурного контексту «навчання навчатися» («вторинне навчання»), коли контекст визначає контексти. Втім, нестабільний світ потребує зміни способів мислення — «навчання перевчатися». Однак, нестандартність «третинного навчання» має свої застереження щодо негативного впливу, оскільки потреба в постійній зміні способів мислення вимагає глибокої самотрансформації, що здатне занурити людину у пасивне ставлення до життя та відмовитися від самовизначення та самореалізації [Mezirow, Taylor, 2009].

Зняти безініціативність та блокування результативності діяльності здатен текст культури як внутрішній стимул людського розвитку, що зараджує самовідвертості людини, самоартикуляції вчинків, думок, ідей тощо, та суб'єкт мистецтва — митець, який наповнює світ слухача/ глядача/ читача гармонією, ідеалом свободи

«для» (а не «від») у єдності із мрією та вільною інтерпретацією ідей, спонукає людину стати відкритою до контекстів змін як таких. Саме тому потребує відповіді питання: ким є митець для незавершеної духовної долі людини, людства, світу — випадковістю чи закономірністю. Сприймання/бачення митця у фокусі суб'єкта перманентної актуалізації ціннісно-сутнісних універсалій розвитку духовної та культурної стійкості людини легітимізує проблему професійної підготовки митця — творця художніх цінностей — в площині філософського знання.

Філософським підґрунтям науково-творчого простору становлення митця, який несе моральну відповідальність за збереження та відтворення людськості (що експлікується через поняття: самостійне мислення, самовизначення, самопанування, самовладання, самосхвалення/самозаохочення, самопочуття, самозакондавство, автономія тощо [Клеме, 2023]), є концентрації зусиль для стійкого розвитку майбутнього (з конотаціями — «збалансований розвиток», «самопідтримуваний розвиток», «життєдайний розвиток»). Стратегічне бачення «sustainable development» суспільства України ґрунтується на моделі критичного бачення реалізації інтересів майбутніх генерацій. Успішність побудови цієї моделі визначається досягненням балансу метанаративів 21 ст: глобалізація, технологічний прогрес, екологічна свідомість; індивідуалізм, що є можливим при розвинутому емоційному інтелекті., оскільки тенденції розвитку світу дозволяють припустити, що в майбутньому робота вимагатиме набагато більше емоційного інтелекту.

Література

Бейтсон Г (2000). Екологія розуму: Вибрані статті з антропології, психіатрії та епістемології / Пров. Д. Я. Федотова, М. П. Папуша.: Сенс, 2000

Кузнєцова І. Індивід — індивідуальність — особистість: Філософія. Словник-довідник: навч. посібник Рекомендовано МОН України (лист № 14/18-2274 від 19.10.2005) К.: НАКККiM, 2011. — С. 154-159.

Klemme, H. F. (2023). Die Selbsterhaltung der Vernunft. Kant und die Modernität seines Denkens. Frankfurt a.M.: Klostermann. <https://doi.org/10.5771/9783465146193>

Mezirow, J. (Ed.), Taylor E. W.(Ed.) and Associates. (2009). Transformative Learning in Practice: Insights from Community, Workplace, and Higher Education. October 2009, Jossey-Bass.